

TALIS 2024

Themaraapport: leraren in groep 1 en 2

Marieke Buisman, **Alexander Krepel**, **Esther Stronkhorst** (Kohnstamm Instituut) • **Hans Mariën** (IVA Onderwijs) • **Rikkert van de Lans** (Universiteit van Amsterdam) • **Isabelle Diepstraten** (Fontys Hogeschool) • **Kimberly Farzan** (Ipsos- I&O)

TALIS2024

DE WERK- EN LEEROMGEVING OP SCHOOL IN BEELD

Colofon

CIP-gegevens KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK,
DEN HAAG

Buisman, M., Krepel, A., Mariën, H. Lans, R. van der, Diepstraten, I., Stronkhorst, E., Farzan, K. (2025).

TALIS 2024 themarapport: De werk- en leeromgeving van leraren in groep 1 en 2.

Uitgave: Amstelveen: Kohnstamm Instituut (Rapport 1154, projectnummer 20865).

Vormgeving: Studio Thomas Boerboom

ISBN: 978-94-6321-218-2

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, or otherwise, without the prior written permission of the publisher.

Dit onderzoek is tot stand gekomen in samenwerking met het ministerie van OCW en uitgevoerd in opdracht van het Nationaal Regieorgaan Onderwijsonderzoek (projectnummer 40.5.21386.004).

Uitgave en verspreiding:

Kohnstamm Instituut
Keizer Karelplein 1, Postbus 94208, 1090 GE
Amstelveen
Tel.: 020-214 1400
www.kohnstammstituut.nl

© Copyright Kohnstamm Instituut, 2025

Aan TALIS 2024 werkten mee:

Kohnstamm instituut:

Marieke Buisman en Alexander Krepel
(projectcoördinatie, instrumentontwikkeling,
steekproeftrekking, analyse en rapportage)
Dorothe Elshof en Merel de Wit (veldwerktraining
interviewers en communicatie)
Esther Stronkhorst (data-analyse en rapportage)

IVA Onderwijs:

Hans Mariën (datamanagement)

UvA, Research Institute Child Development and Education:

Rikkert van der Lans (instrumentontwikkeling,
analyse en rapportage), Monique Volman
(voorzitter begeleidingscommissie), Joost Jansen
in de Wal, Remmert Daas en Frank Cornelissen
(rapportage)

Fontys Hogeschool, Lectoraat Goed leraarschap, goed leiderschap:

Isabelle Diepstraten (rapportage en
kennisverspreiding)

IPSOS – I&O:

Kimberly Farzan, Rosan Nijkamp, Michelle Piksen
en Inge Huizinga (werving en veldwerkcoördinatie)

Inhoudsopgave

1.	Inleiding	4
2	Werkdruk en werktevredenheid	7
3.	Vorbereiding door de lerarenopleiding en deelname aan professionalisering	12
4.	Lespraktijk	17
5.	Zeggenschap en schoolklimaat	21

Inleiding

1. Inleiding

Goed onderwijs start met goed toegeruste leraren, die een sleutelrol spelen in het leerproces van leerlingen. Thema's als werkplezier, werkdruk, professionalisering, het lerarentekort en de begeleiding van startende leraren staan dan ook hoog op de onderwijsagenda. Het TALIS-onderzoek (Teaching and Learning International Survey), gecoördineerd door de OESO, biedt waardevolle inzichten in hoe leraren en schoolleiders hun leer- en werkomgeving ervaren. Het onderzoek focust op de opvattingen van leraren en schoolleiders over het beroep, de werkomgeving op school en de voorbereiding door de (leraren) opleiding. Door internationaal vergelijkbare gegevens in ruim 50 landen te verzamelen, maakt TALIS het mogelijk om ontwikkelingen binnen het Nederlandse onderwijs in breder perspectief te plaatsen en relaties te leggen tussen verschillende aspecten van de werkomgeving. De resultaten ondersteunen scholen, beleidsmakers en lerarenopleidingen bij het ontwikkelen van gericht en effectief onderwijsbeleid. Daarmee draagt TALIS bij aan de versterking van het leraarschap en aan de verbetering van de kwaliteit van het onderwijs voor zowel leraren als leerlingen (OECD, 2019).

TALIS (Teaching and Learning International Survey) verzamelt wereldwijd informatie over de leer- en werkomgeving van leraren en schoolleiders in het basisonderwijs (groep 3 t/m 8) en de onderbouw van het voortgezet onderwijs. In de afgelopen TALIS-metingen ontbrak het perspectief van leraren in groep 1 en 2 van het basisonderwijs. Daarom is in Nederland aanvullend onderzoek gedaan onder leraren in groep 1 en 2 van het primair onderwijs. De focus ligt daarbij op de kwaliteit en professionele ontwikkeling van deze leraren, met name de groep die betrokken is bij het verzorgen van vroegschoolse educatie: ondersteunende programma's voor leerlingen met een (groot) risico op onderwijsachterstanden (ook wel: doelgroeppeerlingen). Vroegschoolse educatie (onderdeel van voor- en vroegschoolse educatie, VVE) is onderdeel van het onderwijsachterstandenbeleid waarbij geldt:

- Voorschoolse educatie is voor doelgroeppeuters op kinderdagverblijven;
- Vroegschoolse educatie is bedoeld voor doelgroepkleuters uit groep 1 en 2 en wordt aangeboden op basisscholen met een relatief groot aantal leerlingen met een risico op achterstanden.

Doel is om deze jonge kinderen een zo goed mogelijke start in groep 3 te geven en achterstanden zo beperkt mogelijk te houden. Dit wordt bereikt door de brede ontwikkeling van kinderen te stimuleren, zoals op het gebied van taal, motoriek, rekenen en sociaal-emotionele ontwikkeling. Ook het betrekken en ondersteunen van ouders bij de ontwikkeling van hun kind is een belangrijk onderdeel.

Uitgangspunt voor het aanvullende onderzoek in groep 1 en 2 is de inzet van het bestaande meetinstrumentarium van TALIS (vragenlijsten). Dat geeft o.a. inzicht in de waardering van het lerarenberoep, professioneel leren van leraren en het behouden van leraren binnen het beroep en de betrokkenheid van leraren bij schoolbeleid. Deze onderwerpen zijn relevant voor leraren in groep 1 en 2. TALIS 2024 besteedt daarnaast specifiek aandacht aan sociaal-emotionele ontwikkeling (*social-emotional learning*). Dat sluit bijvoorbeeld aan bij de vraag of leraren in groep 1 en 2 zich voldoende toegerust voelen om de sociaal-emotionele en gedragsmatige schoolrijpheid van het jonge kind in te schatten.

Steekproeftrekking en respons

Voor het aanvullende onderzoek onder leraren in groep 1 en 2 zijn 350 basisscholen geselecteerd, waarbij gestratificeerd is naar regio en achterstandsscore. Om ervoor te zorgen dat er genoeg scholen worden geselecteerd die vroegschoolse educatie aanbieden, is de steekproef van 200 scholen uit het TALIS hoofdonderzoek uitgebreid met een extra selectie van 150 scholen met een achterstandsscore boven de 160, waar de kans groter is dat vroegschoolse educatie wordt aangeboden. Uiteindelijk hebben 159 scholen deelgenomen, waarvan 99 scholen met vroegschools aanbod en 60 scholen zonder vroegschools aanbod. In totaal vulden 592 leraren in groep 1 en 2 de vragenlijst in, waarvan 389 werkzaam op scholen met vroegschools aanbod en 203 op scholen zonder vroegschools aanbod.

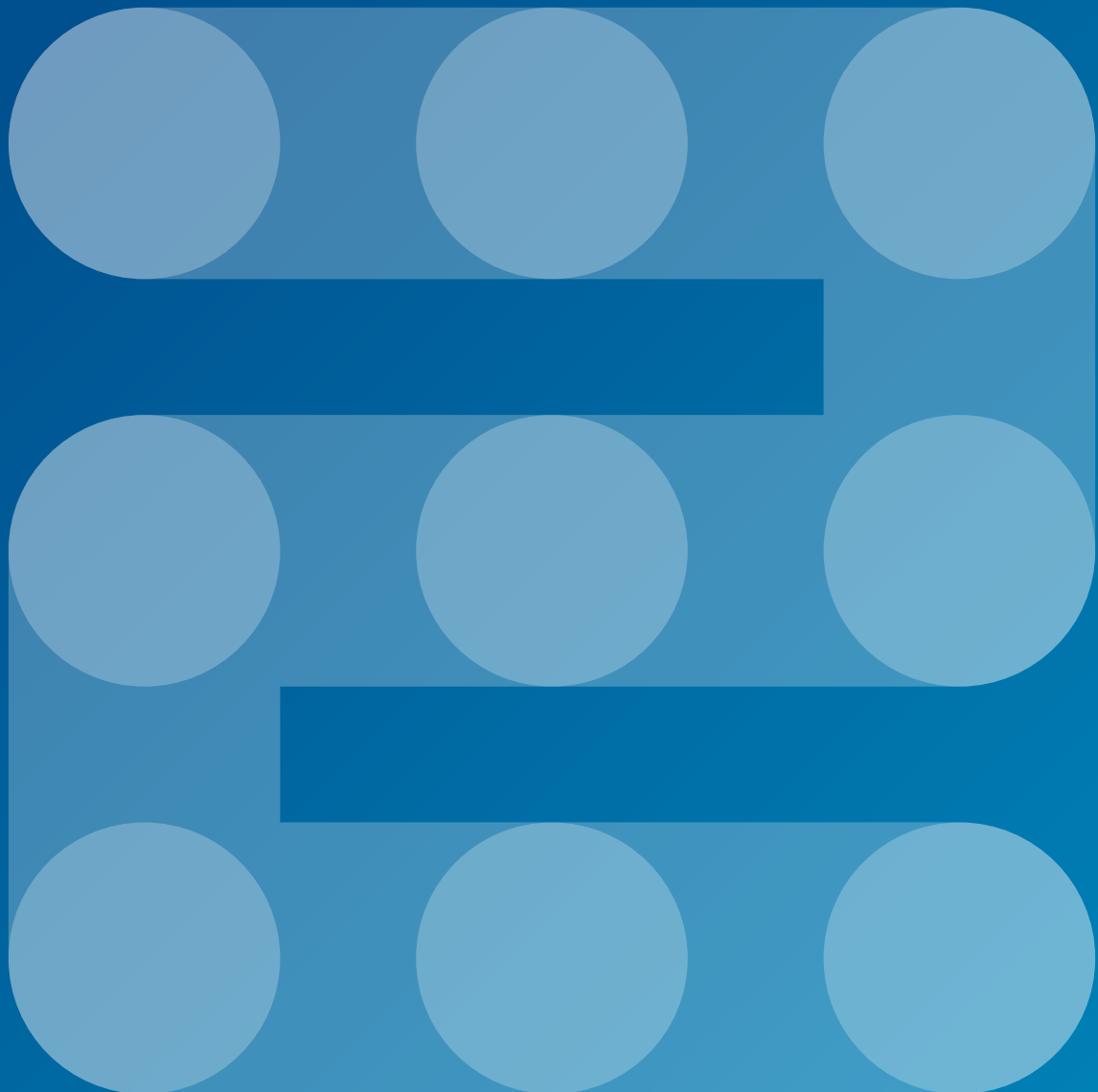
De groep leraren in groep 1 en 2 verschilt op een aantal kenmerken van leraren in groep 3 t/m 8. Nergens staan zo weinig mannen voor de klas als in groep 1 en 2. Het aandeel mannen is kleiner dan in de midden- en bovenbouw, en ook in het vo is het aandeel mannen een stuk groter (zo'n 30%¹). Leraren in groep 1 en 2 zijn gemiddeld wat ouder (43,1 jaar) dan hun collega's in groep 3 t/m 8 (40,7 jaar).

Tabel 1.1: Achtergrondkenmerken leraren naar gender, leeftijd, en werkervaring, in %

		Leraren in groep 1-2	Leraren in groep 3-8
Gender	Vrouwen	95,4%	81,9%
	Mannen	4,6%	18,1%
Leeftijd	Jonger dan 30	14,5%	19,3%
	30 t/m 49 jaar oud	53,9%	57,2%
	Ouder dan 50	31,6%	23,5%
	Gemiddelde leeftijd in jaren	43,1	40,7
Werkervaring	0 t/m 5 jaar werkervaring	23,0%	23,0%
	6 tot 20 jaar werkervaring	42,8%	44,9%
	>20 jaar werkervaring	34,2%	32,1%
	Gemiddeld aantal jaren werkervaring	16,8	15,6
	Aandeel zij-instromers	10,4%	9,9%

1 Buisman, M., Krepel, A., Mariën, H., Van der Lans, R., Diepstraten, I., Stronkhorst, E., Farzan, K. (2025). TALIS 2024: De werk- en leeromgeving op school in beeld. Nederlandse resultaten van de internationale TALIS-survey. Amstelveen: Kohnstamm Instituut.

Werkdruk en werktevredenheid

2. Werkdruk en werktevredenheid

Werkdruk en werktevredenheid staan ook in Nederland hoog op de onderwijsagenda. In deze paragraaf staat daarom de beroepsperceptie van leraren centraal. Hoe tevreden zijn leraren in groep 1 en 2 met hun beroep, de school waar ze werken, het salaris en de arbeidsvoorwaarden? In welke mate ervaren leraren stress op het werk en welke factoren dragen daaraan bij? Ook brengen we de ervaren waardering door leerlingen, ouders en de maatschappij in kaart. Waar relevant vergelijken we de uitkomsten met leraren in groep 3 t/m 8 en met scholen met en zonder vroegschools aanbod.

De werktevredenheid van leraren is gemeten aan de hand van stellingen, met vier antwoordcategorieën (zeer oneens, oneens, eens, zeer eens)². Er is gevraagd naar de tevredenheid over het leraarschap als beroep en naar de tevredenheid met de school waar de leraar werkzaam is. De overgrote meerderheid van de leraren -95%- is (zeer) tevreden met hun baan als leraar, zie Tabel 2.1. Ook geeft ruim negen op de tien leraren aan met plezier op de eigen school te werken. Het aandeel leraren dat spijt heeft van hun beroepskeuze, is laag (circa 5%). Ook is de groep die van zou willen veranderen relatief klein (zo'n 8%). Deze uitkomsten verschillen niet van leraren in groep 3 t/m 8: leraren in groep 1 en 2 zijn niet significant vaker of minder vaak tevreden met het werk dat ze doen. Ook als we inzoomen op scholen met en zonder vroegschools aanbod zien we geen grote verschillen, al valt op dat leraren op scholen met vroegschools aanbod iets vaker aangeven tevreden te zijn met hun baan (98% versus 92%).

Tabel 2.1: Baantevredenheid van leraren in groep 3-8 en leraren in groep 1-2

	Leraren in groep 1-2			
	Leraren in groep 1-2	Leraren in groep 3-8	zonder vroegschools aanbod	met vroegschools aanbod
Al met al ben ik tevreden met mijn baan	95,1%	96,2%	91,5%	97,7%*
Ik heb spijt van mijn beslissing om leraar te worden	4,7%	4,5%	6,3%	3,5%
Ik werk met plezier op deze school	96,1%	96,8%	93,3%	98,1%
Ik zou graag van school veranderen als dat kon	8,3%	6,3%	11,6%	6,0%
Hoe tevreden zijn leraren met hun arbeidsvoorwaarden?	81,7%	76,5%	84,9%	79,3%
Hoe tevreden zijn leraren met hun salaris?	82,8%	83,8%	82,2%	83,2%

*Significant verschil tussen leraren op scholen met of zonder vroegschools aanbod ($p < 0,05$)

Daarnaast is gevraagd naar de tevredenheid met de arbeidsvoorwaarden en het salaris. Ook op dit punt zijn leraren positief: 82% is (zeer) tevreden met de arbeidsvoorwaarden, 83% is (zeer) tevreden met het salaris. Ook hier vinden we geen verschillen met leraren uit groep 3 t/m 8, of tussen basisscholen met of zonder vroegschools aanbod. Uit het TALIS-2024² hoofdrapport blijkt dat de tevredenheid met het salaris sterk is gestegen in de afgelopen jaren, met name in het basisonderwijs: in 2018 was slechts een kwart van de leraren op basisscholen in Nederland³ hier (zeer) tevreden over.

² Buisman, Krepel et al (2025). TALIS 2024: de werk en leeromgeving op school in beeld. Amstelveen: Kohnstamm Instituut.

³ De meting uit 2018 betrof alleen leraren uit groep 3 t/m 8

Leraren voelen zich gewaardeerd door leerlingen en ouders...

Het merendeel van de leraren voelt zich gewaardeerd door leerlingen en ouders. Zo geeft 96% aan zich gewaardeerd te voelen door leerlingen en 94% door ouders. Leraren in groep 1 en 2 voelen zich bovendien vaker gewaardeerd door ouders dan leraren in groep 3 t/m 8.

...maar ervaren minder maatschappelijke waardering

De ervaren waardering vanuit de maatschappij blijft echter achter bij die van leerlingen en ouders: ongeveer de helft (51%) van de leraren is het (zeer) eens met de stelling dat het beroep van leraar maatschappelijk wordt gewaardeerd. Leraren in groep 1 en 2 rapporteren wel vaker maatschappelijke waardering te ervaren dan leraren in groep 3 t/m 8. Ook de ervaren waardering door beleidsmakers en de media is relatief laag: Zo'n vier op de tien leraren vindt dat leraren door beleidsmakers worden gewaardeerd. Ongeveer de helft van de leraren in groep 1 en 2 vindt dat zij door de media worden gewaardeerd. Deze uitkomsten verschillen niet van leraren in groep 3 t/m 8. Ook vinden we geen verschillen tussen basisscholen met of zonder vroegschools aanbod.

Tabel 2.2: Gevoel van waardering van leraren in groep 3-8 en leraren in groep 1-2

	Leraren in groep 1-2			
	Leraren in groep 1-2	Leraren in groep 3-8	zonder vroegschools aanbod	met vroegschools aanbod
Voelen leraren zich gewaardeerd door leerlingen?	96,4%	94,3%	97,1%	95,9%
Voelen leraren zich gewaardeerd door ouders?	93,5%*	89,6%	92,8%	94,0%
Voelen leraren zich gewaardeerd door de maatschappij	51,9%*	44,7%	53,7%	50,5%
Voelen leraren zich gewaardeerd door de beleidsmakers	43,2%	39,3%	46,4%	40,7%
Voelen leraren zich gewaardeerd door de media	48,2%	41,5%	51,3%	45,9%

*Significant verschil tussen leraren in groep 1-2 en groep 3-8 ($p < 0.05$)

Ongeveer een op de tien leraren in groep 1 en 2 ervaart veel stress op het werk.

De mate van ervaren werkstress door leraren is gemeten aan de hand van 12 stellingen. Allereerst is gevraagd of leraren stress ervaren in hun dagelijks werk (helemaal niet, enigszins, redelijk of sterk). Vervolgens is gevraagd naar de belangrijkste oorzaken van werkstress. Een op de tien leraren (10%) ervaart in sterke mate stress op het werk. Ongeveer evenveel als onder leraren in groep 3 t/m 8. 7% van de leraren die lesgeven op scholen met vroegschools aanbod ervaren veel stress op het werk. Op scholen zonder vroegschools aanbod ligt dat percentage ruim twee keer zo hoog: daar ervaart 15% veel stress op het werk.

Naast de mate van ervaren stress is ook gekeken naar de oorzaken daarvan. In het primair onderwijs worden drie oorzaken het vaakst genoemd als 'redelijk' of 'sterk' belastend: te veel administratieve werkzaamheden (58%), het verantwoordelijk worden gehouden voor leerlingprestaties (34%) en het aanpassen van lessen voor leerlingen met extra ondersteuningsbehoeften (29%), zie [Tabel 2.3](#). Er zijn weinig verschillen in stressbronnen voor leraren in groep 1-2 op scholen met of zonder vroegschools aanbod. We zien alleen dat lesvoorbereiding significant minder vaak een bron van stress is op scholen met vroegschools aanbod (22,0% versus 33,2%).

Tabel 2.3: Aandeel leraren dat sterke werkstress ervaart, naar stressbron, in %

	Leraren in groep 1-2			
	Leraren in groep 1-2	Leraren in groep 3-8	zonder vroeg-schools aanbod	met vroegschoolse aanbod
Te veel lesvoorbereiding	26,8%*	20,5%	33,2%	22,0%*
Te veel lessen	15,6%*	24,3%	15,7%	15,6%
Te veel nakijkwerk	3,2%*	19,3%	1,6%	4,4%
Te veel administratieve werkzaamheden (bijv. invullen van formulieren)	58,4%*	66,3%	61,8%	55,8%
De extra werkzaamheden die ik moet doen vanwege afwezige leraren	23,3%	26,9%	23,3%	23,3%
Verantwoordelijk gehouden worden voor de prestaties van leerlingen	34,2%*	46,4%	35,2%	33,5%
Handhaven van gedragsregels in de klas	20,6%	25,9%	16,8%	23,5%
Intimidatie of verbaal geweld door leerlingen	9,3%	11,6%	7,9%	10,3%
Bijblijven met veranderende vereisten van de gemeente of landelijke overheid	23,4%	25,7%	21,0%	25,1%
Omgaan met de zorgen van ouders/verzorgers	27,3%*	33,7%	27,1%	27,5%
Aanpassen van lessen voor leerlingen met extra ondersteuningsbehoeften	29,1%*	36,4%	25,2%	32,0%

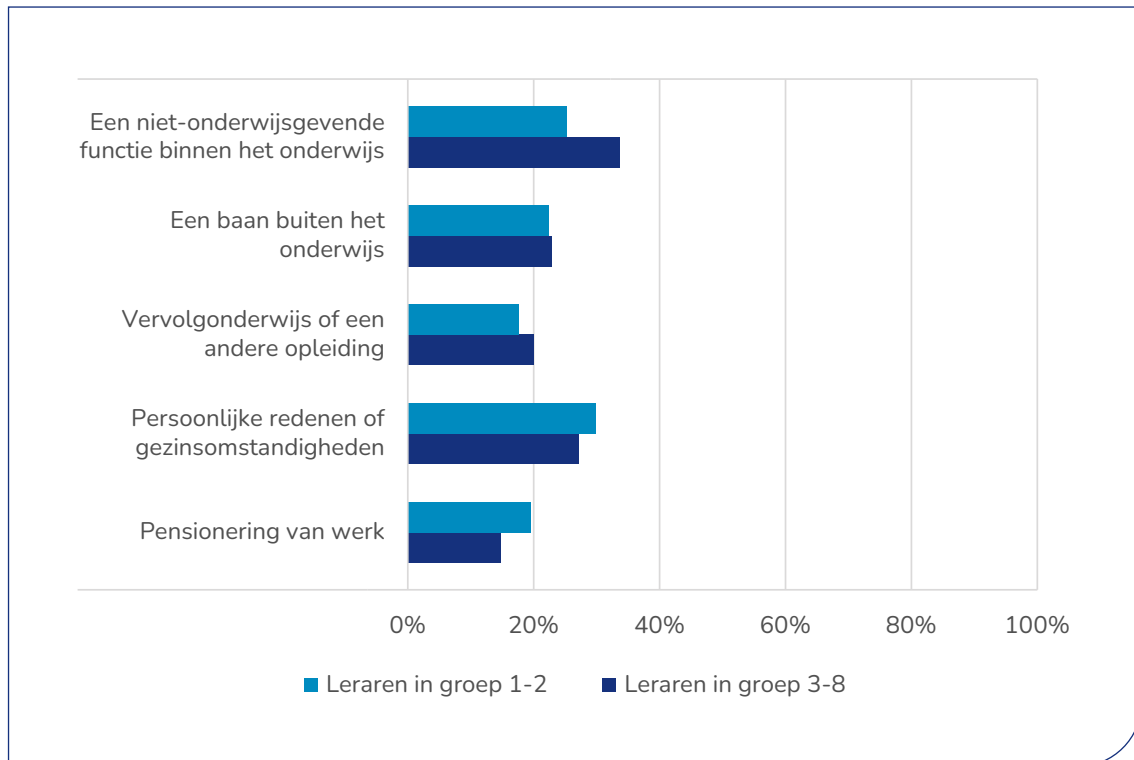
*Significant verschil ($p < 0.05$)

We vinden een aantal verschillen in stressbronnen als we leraren in groep 1 en 2 vergelijken met leraren in groep 3 t/m 8. In groep 1 en 2 ervaren leraren significant *minder vaak sterke stress* door te veel lessen, nakijkwerk, administratie, omgaan met zorgen van ouders en verantwoordelijkheid voor leerlingprestaties. Lesvoorbereiding is juist een grotere stressbron.

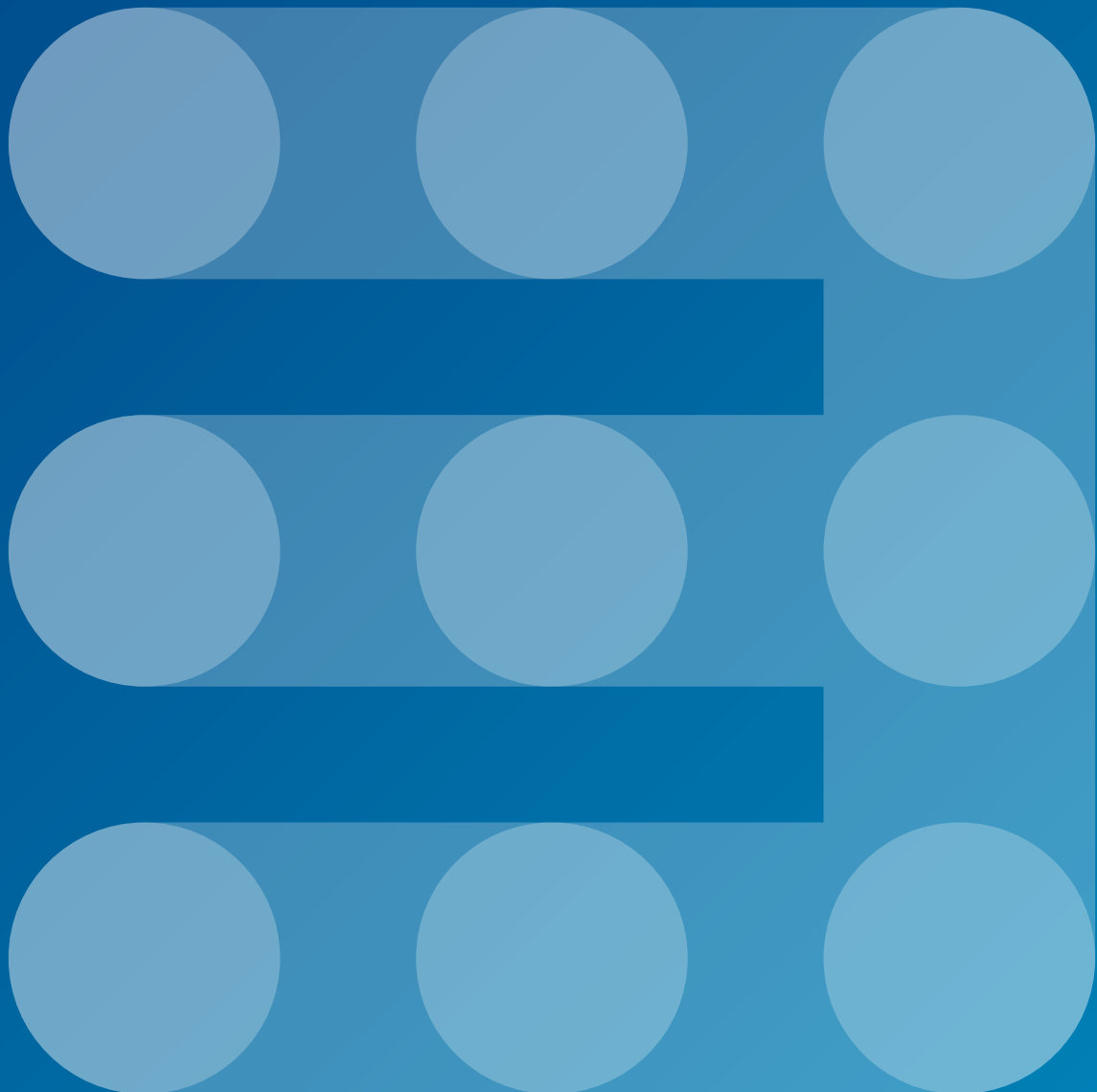
Een kwart van de leraren is van plan om binnen 5 jaar te willen stoppen als leraar.

Bijna een kwart van de leraren (24%) in groep 1 en 2 is van plan om binnen 5 jaar te stoppen als leraar (exclusief leraren die binnen afzienbare tijd met pensioen gaan). Ter vergelijking, in groep 3 t/m 8 gaat het om 18% (geen significant verschil). Gelukkig is maar een klein deel van plan om het onderwijs helemaal te verlaten en te switchen naar een baan buiten het onderwijs (ongeveer 5%). Want slechts 22% van de leraren die binnen 5 jaar wil stoppen doet dat voor een baan buiten het onderwijs. Als belangrijkste redenen voor vertrek worden verder genoemd: persoonlijke redenen of gezinsomstandigheden (30%), een niet-onderwijsgevende functie binnen het onderwijs (25%), pensionering (19%). Het aandeel leraren dat aangeeft te willen doorgroeien naar een andere functie binnen het onderwijs (25%) is relatief klein vergeleken met leraren in groep 3-8 (34%).

Figuur 2.1: Redenen om het onderwijs te willen verlaten, in %

Vorbereiding door de lerarenopleiding en deelname aan professionalisering

3. Voorbereiding door de lerarenopleiding en deelname aan professionalisering

Voor hoogwaardig onderwijs is het essentieel om leraren goed voor te bereiden tijdens de lerarenopleiding. En ook na de opleiding moeten leraren voldoende mogelijkheden krijgen om zich professioneel te blijven ontwikkelen: deelname aan professioneel leren stelt leraren in staat om kritisch te reflecteren op hun eigen lespraktijk en te onderzoeken wat er anders of beter kan. In TALIS zijn vragen gesteld over de ervaren voorbereiding door de lerarenopleiding en de behoefte aan professioneel leren gedurende de loopbaan.

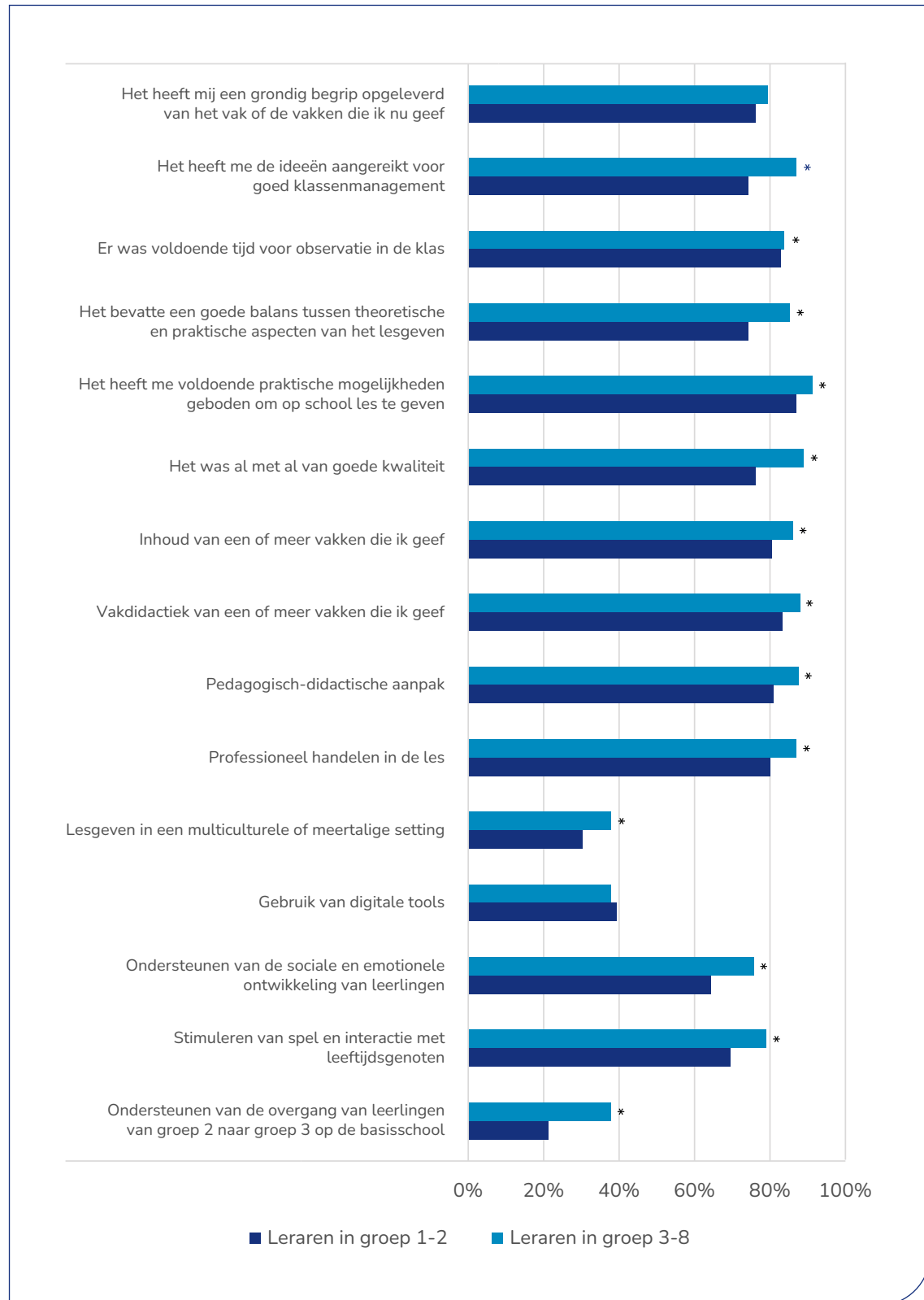
Een groot deel van de leraren in groep 1 en 2 is zeer tevreden over de voorbereiding door de lerarenopleiding, blijkt uit [figuur 3.1](#). Ruim 9 op de 10 leraren is het (zeer) eens met de stelling dat de lerarenopleiding van goede kwaliteit was. Ruim 8 op de 10 geeft aan goed te zijn voorbereid op de pedagogisch-didactische aanpak, professioneel handelen in de les, ondersteuning van de sociale en emotionele ontwikkeling van leerlingen en het stimuleren van spel en interactie met leeftijdsgenoten. Ook geeft 8 op de 10 aan dat er tijdens de opleiding voldoende ruimte was voor lesobservaties en dat de opleiding dat de balans tussen theoretische en praktische aspecten van het lesgeven prima was.

Op sommige onderdelen van de lerarenopleiding zijn leraren in groep 1 en 2 kritischer: slechts 38% geeft aan zich voldoende voorbereid te voelen op het ondersteunen van de overgang van leerlingen van groep 2 naar groep 3 op de basisschool. Dat geldt ook voor de inzet van digitale tools tijdens het lesgeven en de voorbereiding op lesgeven in een multiculturele setting.

Als we leraren in groep 1 en 2 vergelijken met leraren in groep 3 t/m 8 dan valt op dat zij de lerarenopleiding over vrijwel de gehele linie positiever beoordelen: een grotere groep is (zeer) tevreden met de voorbereiding op bijna alle aspecten van de opleiding. Op drie onderdelen zijn leraren in groep 1 en 2 net zo tevreden als in groep 3 t/m 8:

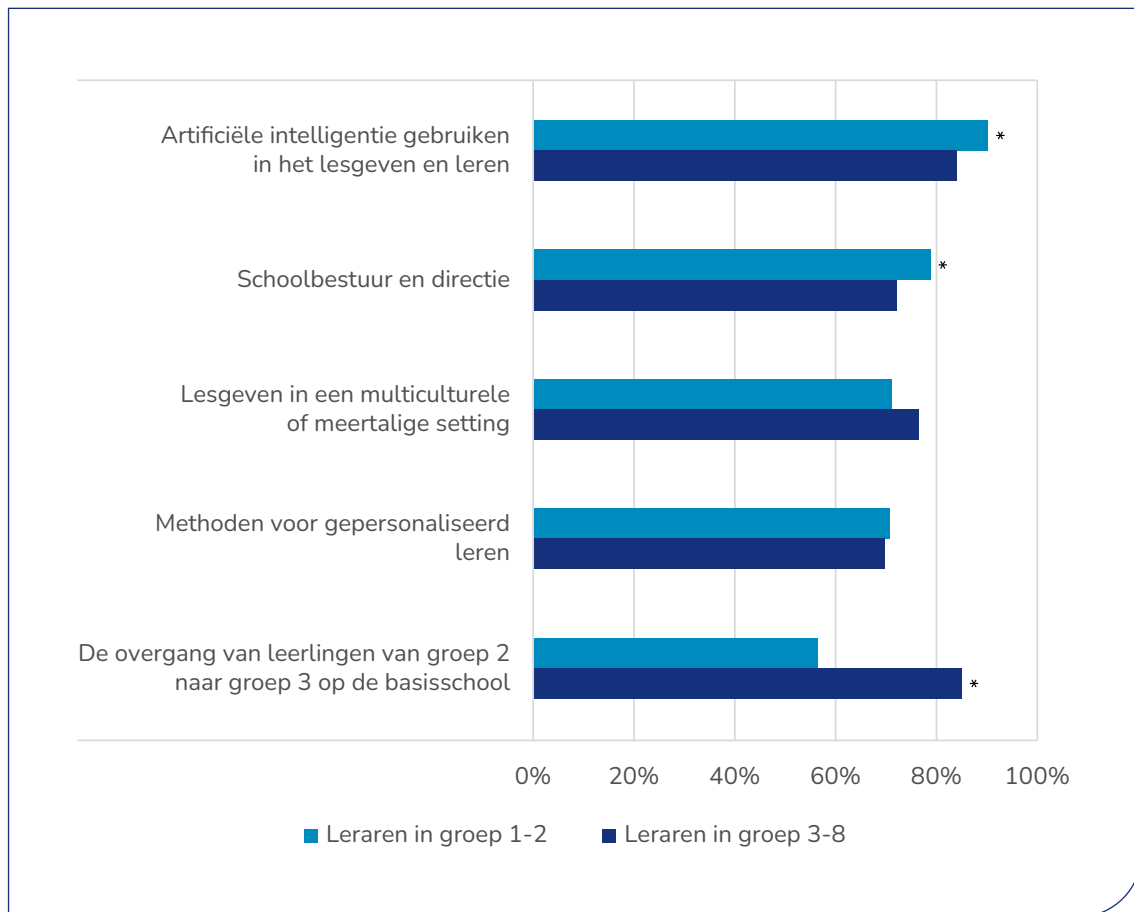
- voldoende ruimte voor lesobservaties
- inzet van digitale tools
- kennis van het vakgebied

Figuur 3.1: Leraren over de lerarenopleiding als voorbereiding op het leraarschap

*Significant verschil ($p < 0.05$)

Naast de voorbereiding door de lerarenopleiding is gevraagd naar scholingsdeelname gedurende het werk (professioneel leren). Inhoudelijk focust deelname aan professioneel leren het vaakst op het gebruik van AI-tools tijdens het lesgeven, opleidingen die te maken hebben met schoolbestuur, methoden voor gepersonaliseerd leren en lesgeven in meertalige of multiculturele settings. In vergelijking met leraren in groep 3 t/m 8 richten professionaliseringsactiviteiten van leraren in groep 1–2 zich significant minder vaak op de overgang van groep 2 naar groep 3, en juist vaker op AI-toepassingen in het onderwijs en op opleidingen die samenhangen met het schoolbestuur.

Figuur 3.2: Inhoudelijke gebieden waar het professioneel leren van leraren op gericht is

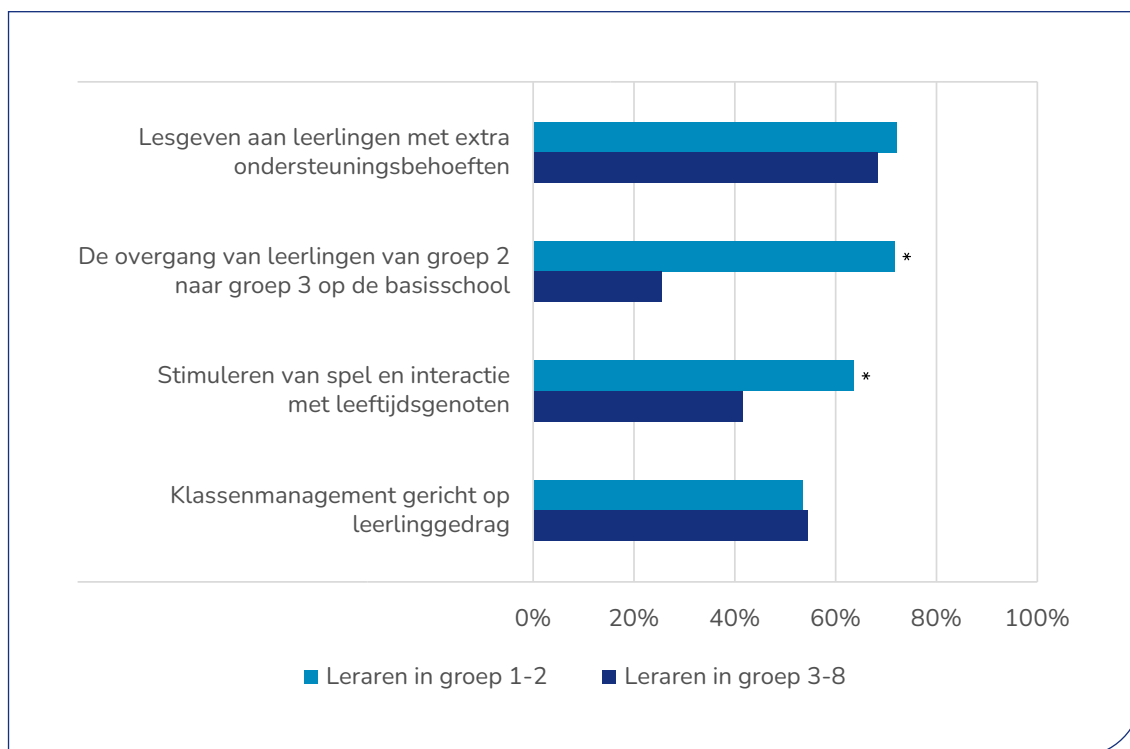
*Significant verschil ($p < 0.05$)

Tot slot is in kaart gebracht op welk inhoudelijk aandachtsgebied leraren in groep 1 en 2 een professionaliseringsbehoefte hebben. Het vaakst genoemd worden:

- Lesgeven aan leerlingen met extra ondersteuningsbehoeften
- Ondersteunen van leerlingen in de overgang van groep 2 naar groep 3 op de basisschool
- Stimuleren van spel en interactie met leeftijdsgenoten
- Klassenmanagement gericht op leerlinggedrag

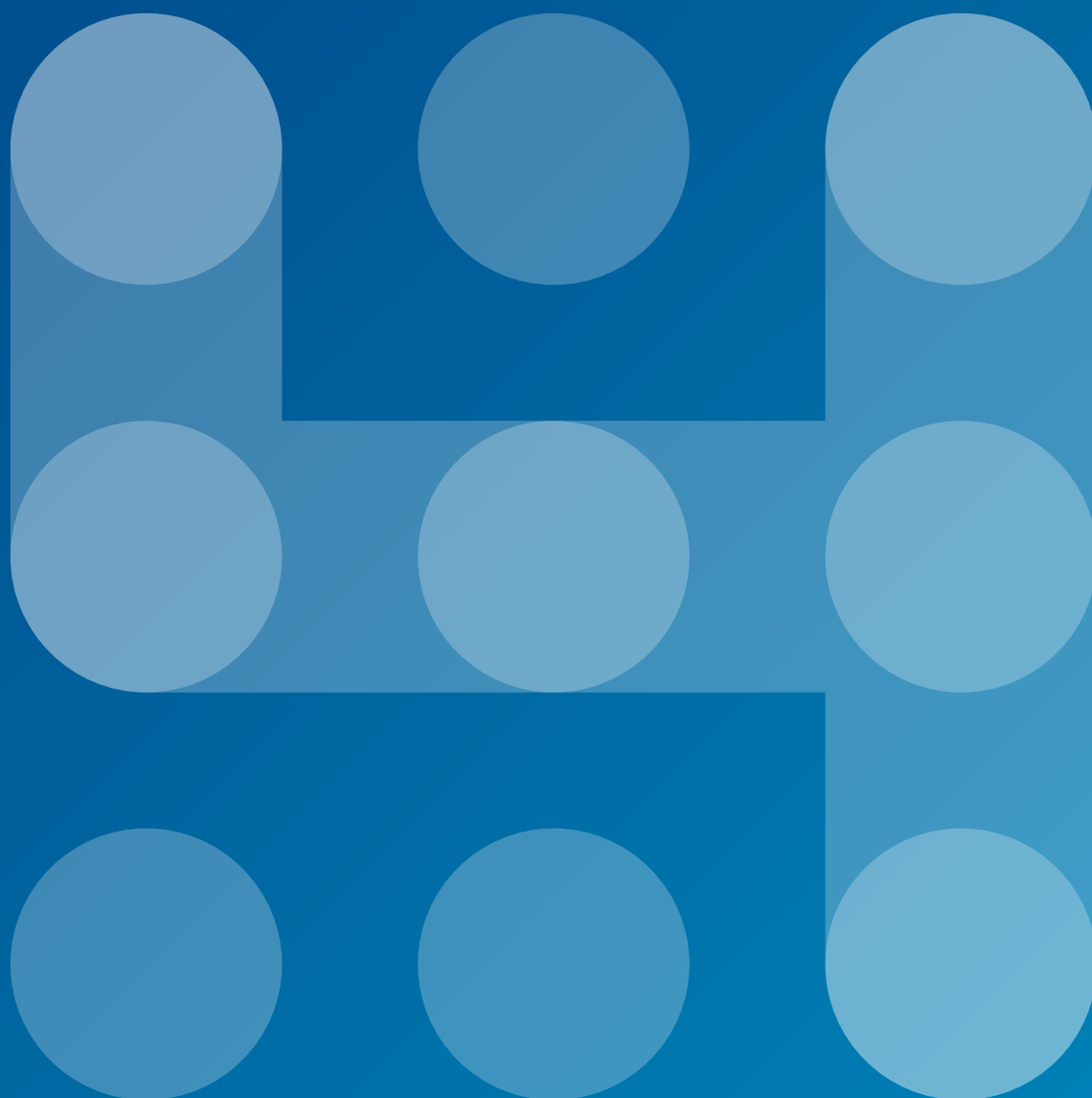
Ook hier zien we verschillen tussen leraren in groep 1 en 2 en 3 t/m 8. In groep 1 en 2 hebben *meer leraren* behoefte aan professionalisering over het stimuleren van spel en interactie met leeftijdsgenoten en het ondersteunen van leerlingen in de overgang van groep 2 naar groep 3.

Figuur 3.3: Professionaliseringsbehoefte van leraren

*Significant verschil ($p < 0.05$)

Lespraktijk

4. Lespraktijk

Leraren in groep 1 en 2 hebben vaak te maken met een andere dynamiek in hun klasomgeving, waarbij de nadruk ligt op spelend leren, sociale ontwikkeling en het creëren van een veilige, stimulerende omgeving voor jonge kinderen. Dit vraagt specifieke pedagogische vaardigheden en ondersteuning, die anders kunnen zijn dan die van leraren in de hogere groepen. In deze paragraaf kijken we daarom naar de samenstelling van de lespraktijk in groep 1 en 2. We kijken naar de samenstelling van de klas, de tijdsbesteding tijdens de les en het professioneel zelfvertrouwen van leraren. Waar relevant vergelijken we de uitkomsten met leraren in groep 3 t/m 8 en met scholen met en zonder vroegschoolse aanbod.

De gemiddelde klassengrootte in groep 1 en 2 is 24,5 leerlingen, wat significant groter is dan in groep 3 t/m 8 (23,2 leerlingen). De samenstelling van de klas verschilt bovendien tussen scholen met en zonder vroegschoolse aanbod (zie Tabel 4.1). Op scholen met vroegschoolse aanbod zitten significant vaker leerlingen waarvan de moedertaal niet het Nederlands is, leerlingen die zwak presteren, leerlingen met extra ondersteuningsbehoeften en leerlingen uit sociaaleconomisch achtergestelde gezinnen. Dit bevestigt dat vroegschoolse aanbod inderdaad gericht wordt ingezet op scholen met grotere diversiteit en meer kwetsbare leerlingen. Opvallend is dat het aandeel leerlingen met gedragsproblemen niet verschilt tussen scholen met en zonder vroegschoolse aanbod (38% versus 30%, niet significant).

Tabel 4.1: Klassamenstelling naar achtergrondkenmerken

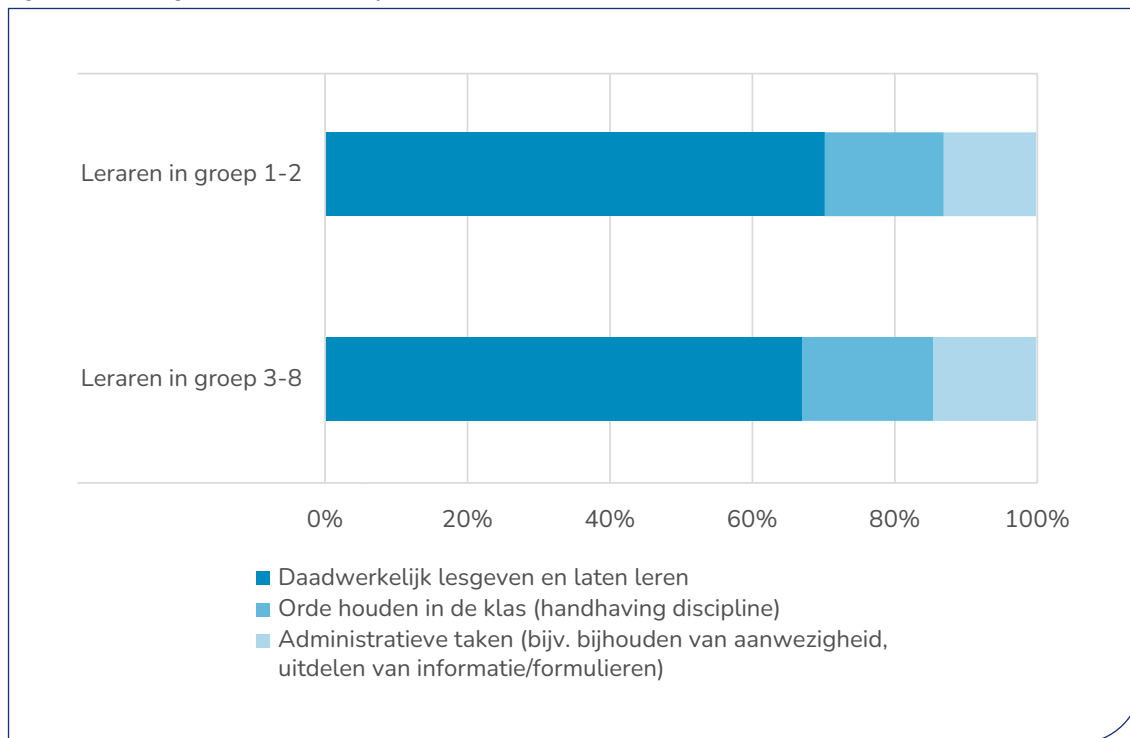
	Leraren in groep 1-2			
	Leraren in groep 1-2	Leraren in groep 3-8	zonder vroeg-schoolse aanbod	met vroegschoolse aanbod
Meer dan 10% leerlingen van wie de moedertaal niet het Nederlands is	36,6%	33,6%	29,0%	41,8%*
Meer dan 30% leerlingen die zwak presteren	11,5%*	17,6%	5,3%	15,8%*
Meer dan 30% (hoog)begaafde leerlingen	4,2%	4,6%	8,4%	1,2%*
Meer dan 10% leerlingen met extra ondersteuningsbehoeften	58,7%*	71,7%	49,9%	64,7%*
Meer dan 10% leerlingen met gedragsproblemen	34,5%	35,7%	30,0%	37,6%
Meer dan 30% leerlingen uit sociaal-economisch achtergestelde gezinnen	10,9%	12,4%	3,1%	16,3%*

*Significant verschil ($p < 0.05$)

Leraren in groep 1 en 2 zijn iets meer tijd kwijt aan orde houden tijdens de les dan hun collega's in groep 3 t/m 8, en iets minder aan daadwerkelijk lesgeven. Dit past bij de ontwikkelingsfase van jonge kinderen, die meer begeleiding nodig hebben bij het leren van gedragsregels en schoolroutines⁴. Hoeveel tijd leraren kwijt zijn aan orde houden, lesgeven, en administratieve taken verschilt niet tussen basisscholen met of zonder vroegschoolse aanbod.

4 Huizenga, J., Damstra, G., Mulder, L., Leest, B., Veen, A., & Bollen, I. (2016). *Doorstroom van kleuters: Is het kind klaar voor groep 3, of is groep 3 klaar voor het kind?* PO-Raad/Oberon/ITS/Kohnstamm Instituut.

Figuur 4.1 Verdeling van de effectieve lestijd in %

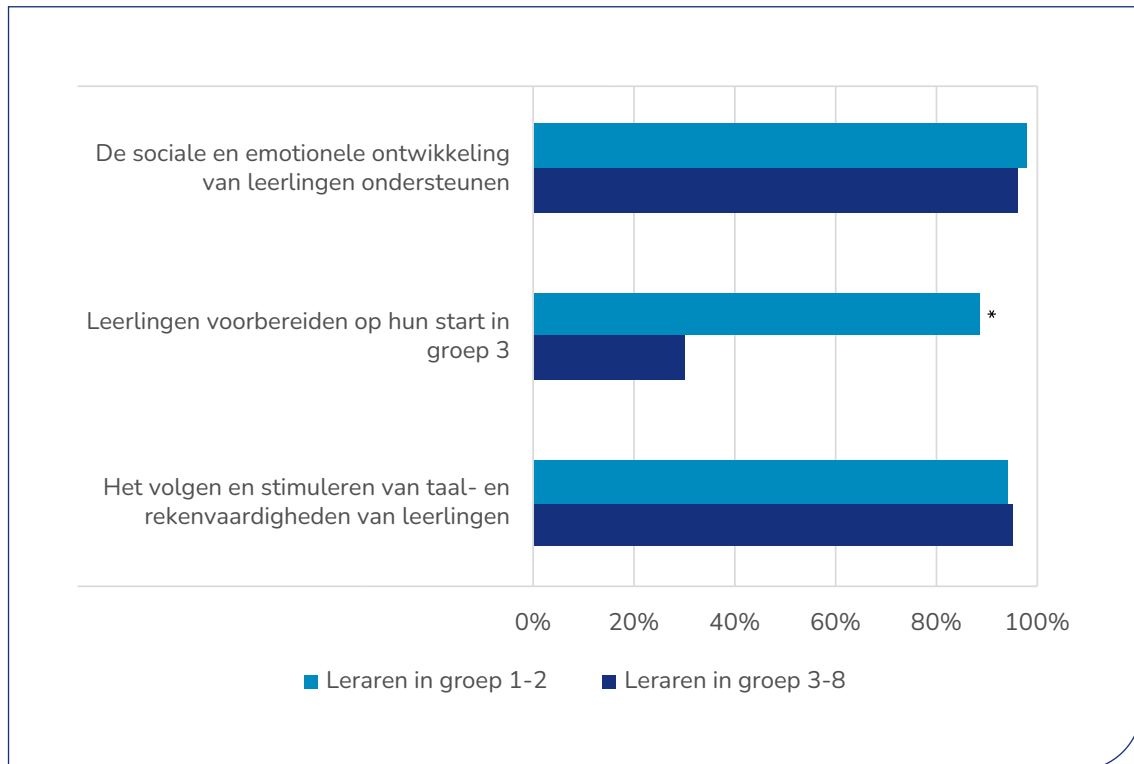

De overgang van groep 2 naar groep 3 is een belangrijke overgang waarin de stap wordt gezet van een spelende, ontdekkende leeromgeving naar een meer gestructureerde en formele leeromgeving waarin kinderen leren lezen, schrijven en rekenen. Voor een soepele overgang is een goede balans tussen formeel en spelend leren belangrijk voor de verdere ontwikkeling van het jonge kind.

Hoewel leraren in groep 1-2 veel behoefte hebben aan professionalisering over de overgang van leerlingen van groep 2 naar groep 3 op de basisschool (72%, zie [figuur 4.2](#)), valt op dat 89% zich goed voorbereid voelt om leerlingen hierop voor te bereiden.

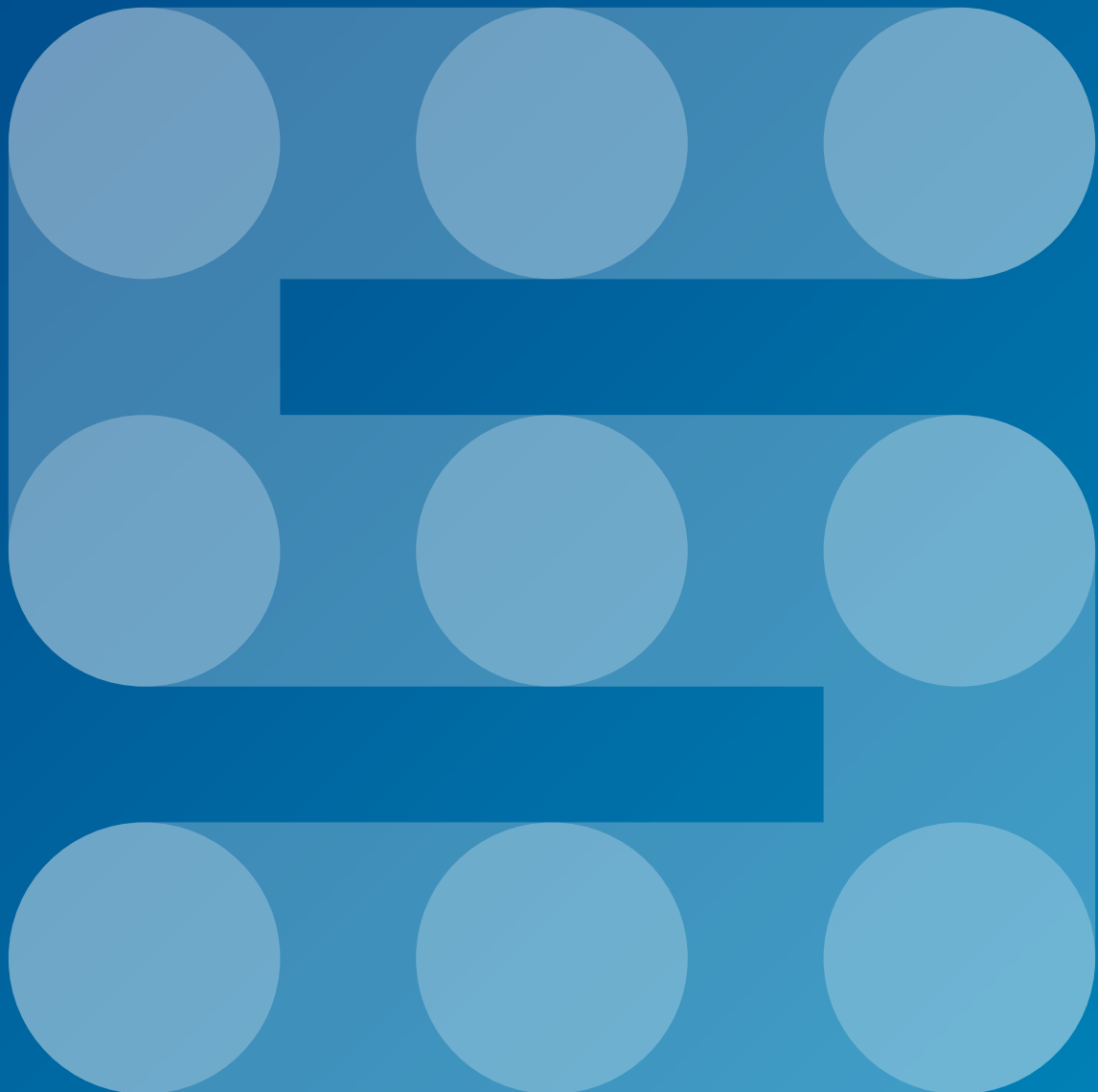
Daarnaast voelen vrijwel alle leraren in groep 1 en 2 zich in staat om de sociale en emotionele ontwikkeling van leerlingen te ondersteunen (98%) en om taal- en rekenvaardigheden te volgen en stimuleren (94%). Deze percentages verschillen niet van leraren in groep 3 t/m 8, wat duidt op een hoog professioneel zelfvertrouwen bij beide groepen.

Figuur 4.2: Aandeel leraren dat zich in staat voelt om de volgende dingen te doen, in %

*Significant verschil ($p < 0.05$)

Zeggenschap en schoolklimaat

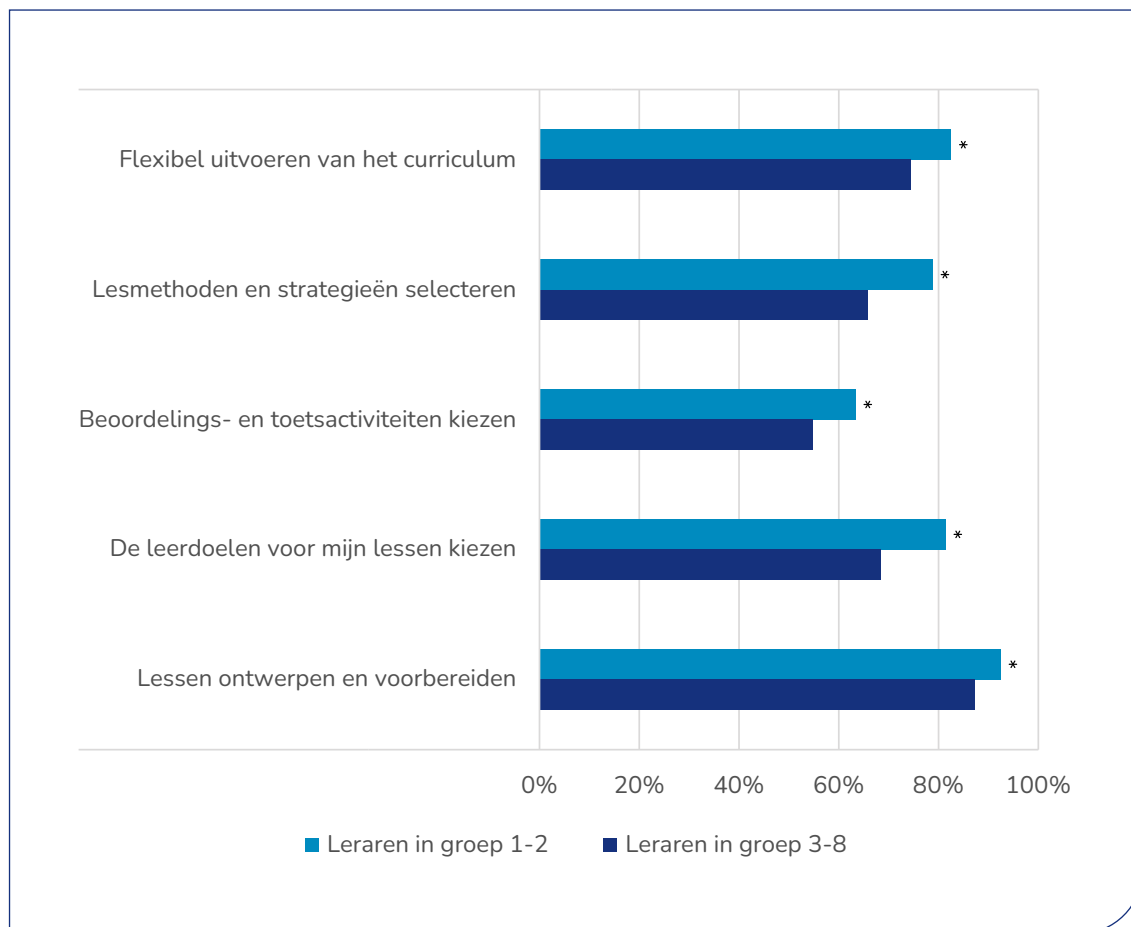

5. Zeggenschap en schoolklimaat

Het is belangrijk dat leraren het gevoel hebben invloed te kunnen uitoefenen op het lerarenbeleid, omdat dit direct bijdraagt aan hun motivatie, professionele betrokkenheid en het gevoel van erkenning. Wanneer leraren inspraak hebben in het beleid, voelen zij zich serieuzer genomen als professionals en zijn zij eerder geneigd om veranderingen te steunen en actief bij te dragen aan schoolontwikkeling. Het vergroten van invloed van leraren op beleid is dus niet alleen gunstig voor henzelf, maar voor het hele onderwijsveld. Deze paragraaf focust op de werkomgeving van leraren. In welke mate vinden leraren dat ze invloed hebben op landelijk onderwijsbeleid? Vervolgens kijken we of leraren voldoende professionele ruimte ervaren in het uitoefenen van hun beroep, hoe leraren hun relatie met de schoolleiding en leerlingen, en of er een gedeelde schoolcultuur heerst.

33,1% van de leraren in groep 1-2 ervaren dat leraren invloed hebben op het onderwijsbeleid, vergeleken met 28,9% van leraren in groep 3-8. Bijna alle leraren hebben de mogelijkheid deel te nemen aan besluitvorming over de school (95,9% in groep 1-2; 95,8% in groep 3-8). Over het algemeen ervaren leraren in groep 1-2 meer professionele ruimte dan leraren in groep 3-8, zie Figuur 5.1

Figuur 5.1: Ervaren autonomie bij verschillende aspecten van het lesgeven

*Significant verschil ($p < 0.05$)

De meeste leraren in groep 1-2 voelen een gedeelde schoolcultuur (86,6%), net zoals leraren in groep 3-8 (84,9%). Ook de relatie tussen leraren en leerlingen wordt door vrijwel alle leraren in groep 1 en 2 als zeer positief ervaren. Vrijwel alle leraren geven aan dat leraren en leerlingen goed met elkaar kunnen omgaan, dat leraren het welzijn van leerlingen belangrijk vinden en geïnteresseerd zijn in wat leerlingen te zeggen hebben. Ook vindt 97% dat de school zorgt voor extra hulp wanneer leerlingen dit nodig hebben. Het maakt hierbij niet uit of een school vroegschoolse educatie aanbiedt of niet, zie Tabel 5.1.

Tabel 5.1: Opvattingen van leraren over (de relatie met) leerlingen

	Leraren in groep 1-2			
	Leraren in groep 1-2	Leraren in groep 3-8	zonder vroeg-schools aanbod	met vroegschoolse aanbod
Leraren en leerlingen kunnen over het algemeen goed met elkaar omgaan	99,8%	99,4%	100,0%	99,6%
De meeste leraren vinden het welzijn van leerlingen belangrijk	99,8%	99,6%	100,0%	99,6%
De meeste leraren zijn geïnteresseerd in wat leerlingen te zeggen hebben	99,8%	99,3%	100,0%	99,6%
Als een leerling extra hulp nodig heeft, dan zorgt de school daarvoor	97,0%	96,1%	96,7%	97,2%

Ook de relatie met schoolleiders wordt zeer positief beoordeeld door leraren in groep 1 en 2. Bijna alle leraren vinden dat de schoolleider een duidelijke visie heeft en een goede verstandhouding heeft met medewerkers en ouders (Tabel 5.2). Ook vindt 93% dat de schoolleider stimuleert dat alle medewerkers inspraak hebben bij belangrijke beslissingen. Deze percentages verschillen niet significant van leraren in groep 3 t/m 8 en ook niet tussen scholen met of zonder vroegschoolse aanbod.

Tabel 5.2: Opvattingen van leraren over (de relatie met) de schoolleider

	Leraren in groep 1-2			
	Leraren in groep 1-2	Leraren in groep 3-8	zonder vroeg-schools aanbod	met vroegschoolse aanbod
De schoolleider heeft een duidelijke visie voor deze school	95,9%	95,2%	94,7%	96,7%
De schoolleider stimuleert dat alle medewerkers inspraak hebben bij belangrijke beslissingen	92,7%	88,4%	91,5%	93,4%
De schoolleider heeft een goede verstandhouding met de medewerkers	96,3%	95,0%	93,8%	97,9%
De schoolleider heeft een goede verstandhouding met de ouders/verzorgers	97,9%	96,7%	98,4%	97,6%

